

1103 Parposz *Alosa fallax* (Lacepède, 1803)

Fotografia 1. Parposze złowione na stanowisku Wisła (Fot. T. Kuczyński)

Liczba i lokalizacja stanowisk

W latach 2020–2022 gatunek monitorowany był na jednym stanowisku: Wisła (Rysunek 1), składającym się na jej dolny odcinek wraz z ścisłym obszarem ujścia oraz jej przedpołem w przybrzeżnej strefie eulitoralnej. Strefa ta została zaliczona do stanowiska Wisła z uwagi, iż badany rejon jest zależny od wpływu jej wód. Stacje badawcze w strefie przybrzeżnej zostały zlokalizowane tuż przy ujściu Przekopu Wisły, tak aby parametry wody wykazywały jej wpływ na badany rejon. Stanowisko jest położone w obszarze Natura 2000 Ostoja w Ujściu Wisły PLH220044.

Rysunek 1 Lokalizacja stanowiska monitoringu parposza

Badania parposza oraz ocenę stanu wykonano zgodnie z metodyką PMŚ zawartą w przewodniku do prowadzenia monitoringu, dostępnym na stronie GIOŚ (<http://morskiesiedliska.gios.gov.pl/pl/dobrobrania/przewodniki-metodyczne>).

Wyniki badań i ocena stanu ochrony

1.1. Podsumowanie wyników badań i ocena na stanowisku Zalew Wiślany z rzeką Elbląg

Ocena stanu ochrony parposza została wykonana na podstawie badań terenowych wykonanych w 2021 roku oraz oceny potencjalnych zagrożeń i perspektyw ochrony gatunku.

1.1.1. Stan populacji

Biorąc pod uwagę iż dotychczas parposz na obszarze Polski był obserwowany głównie w wodach morskich i tylko sporadycznie stwierdzano obecność pojedynczych osobników w wodach śródlądowych zakładano iż nie tworzy on stałej populacji w naszym kraju i obserwujemy jedynie osobniki zawędrowujące z Zalewu Kurońskiego na Litwie. Dlatego na potrzeby monitoringu krajowego wyznaczono tylko jedno stanowisko: Wiśla, które ze względu na najbliższe geograficzne sąsiedztwo z Zalewem Kurońskim stanowi najbardziej prawdopodobne miejsce wstępowania parposza na tarło w Polsce. Monitoring realizowany w latach 2016–2018 nie wykazał występowania tego gatunku w Wiśle. Parposz po raz pierwszy w dedykowanym monitoringu tego gatunku został stwierdzony w maju 2021 roku (Fotografia 1). Jednak pomimo stwierdzenia w bieżącym monitoringu łącznie 6 parposzy w Wiśle (wskaźnik 'Liczebność osobników migrujących na tarło' - U2) oraz jednego osobnika młodocianego w

strefie przybrzeżnej (wskaźnik ‘Liczebność osobników młodocianych’ - U1) parametr ‘Populacja’ oceniono na U2.

1.1.2. Stan siedliska

Wartości wskaźnika LFI (ang. Large Fish Index) dla podobszarów ICES 25 i 26 w roku 2021 osiągnęły stan subGES, co świadczy o złym stanie siedliska gatunku. Wskaźnik oceniono na U2. Natomiast ocena wskaźnika ‘Drożność szlaków migracyjnych’ wyniosła FV, co wynika z braku barier migracyjnych w ujściu Wisły. Ocena siedliska parposza wyniosła U2.

W tabeli (Tabela 1) zestawiono oceny wskaźników na badanym stanowisku.

Tabela 1. Zestawienie ocen wskaźników na badanym stanowisku dla parposza

Parametr	Wskaźnik	Ocena*		
		FV	U1	U2
Region CON				
Populacja	Liczebność osobników migrujących na tarło	-	-	1
	Liczebność osobników młodocianych	-	1	-
Siedlisko	LFI (Large Fish Index)	-	-	1
	Drożność szlaków migracyjnych	1	-	-
Perspektywy ochrony		-	1	-

*(FV – ocena właściwa, U1 – ocena niezadowolająca, U2 – ocena zła, XX – ocena nieznana)

1.1.3. Perspektywy ochrony

Badania parposza w poprzedniej cyklu monitoringu gatunków i siedlisk morskich w latach 2016-2018 nie wykazały jego obecności (ocena populacji U2). W wyniku przeprowadzonych w ramach niniejszego monitoringu badań (lata 2020-2022) odnotowano występowanie parposza zarówno dojrzałych osobników w samej Wiśle jak i osobnika młodocianego w strefie przybrzeżnej Zatoki Gdańskiej. Oba te stwierdzenia weryfikują dotychczasowy pogląd na obecność tego gatunku w Wiśle. Jednocześnie nie dają one możliwości jednoznacznej oceny wielkości, pochodzenia populacji gatunku w Polsce. Nie znane są też tarliska tego gatunku. Nadal istnieje prawdopodobieństwo, że aktualnie w Wiśle obserwujemy osobniki parposza zawędrowujące z licznej populacji Litewskiej z Zalewu Kurońskiego i nie tworzą one jeszcze stałej i stabilnej populacji w naszym kraju.

Jednym z najważniejszych elementów, zapewniających utrzymanie populacji gatunku w stanie właściwym, jest drożność szlaku migracyjnego na tarlisko oraz naturalny charakter dolnego odcinka rzeki Wisły, jako jego potencjalne miejsce tarliskowe. Drożność szlaków migracyjnych w dalszej perspektywie czasu (okres 10–15 lat) prawdopodobnie zostanie zachowana.

Głównymi zagrożeniami mogącymi oddziaływać na gatunek są szlaki żeglugowe, w tym ich utrzymywanie, zanieczyszczenia wód wynikające z transportu wodnego czy działalności rolniczej oraz przyłów. W perspektywie 10-15 lat istotne znaczenie w kontekście pogorszenia warunków siedliskowych może mieć projekt związany z budową stopnia wodnego w Siarzewie. Losy inwestycji nie są jednak przesądzone. Obecnie nie stwierdzono barier migracyjnych w dolnym odcinku Wisły oraz żadnej inwestycji zmieniającej obecny charakter hydrologiczny dolnej Wisły (do wysokości Włocławka).

Niemniej, biorąc pod uwagę powyższe uwarunkowania, perspektywy ochrony nie mogą zostać ocenione jako właściwe. Należy je ocenić jako niezadowolające (U1).

Ocena dla stanowiska Wisła stanowi jednocześnie ocenę dla obszaru Polski (Tabela 2).

Tabela 2. Podsumowanie ocen stanu ochrony

Nazwa stanowiska	Parametry			
	Populacja	Siedlisko	Perspektywy ochrony	Ocena ogólna
Wisła	U2	U2	U1	U2

*(FV – ocena właściwa, U1 – ocena niezadowolająca, U2 – ocena zła, XX – ocena nieznana)

1.2. Gatunki obce

Podczas badań monitoringowych parposza nie odnotowano gatunków obcych.

1.3. Zestawienie zagrożeń dla przedmiotu ochrony na poszczególnych stanowiskach

Zdiagnozowano 6 zagrożeń mogących mieć wpływ na potencjalnie występującą na stanowisku populację parposza (Tabela 3).

Tabela 3. Zestawienie zagrożeń dla przedmiotu ochrony na stanowisku Wisła

Występujące zagrożenia
A28 Działalność rolnicza generująca zanieczyszczenie wód morskich
C12 Działalność wydobywcza generująca zanieczyszczenie morza
D02 Energia wodna (tamy, jazy, spływ rzeką), w tym infrastruktura
F08 Modyfikacja linii brzegowej, ujścia rzek i warunków przybrzeżnych do rozwoju, użytkowania i ochrony infrastruktury i obszarów mieszkalnych, handlowych, przemysłowych i rekreacyjnych (w tym ochrony i ochrony wybrzeża oraz prac nad infrastrukturą)
G05 Ryby słodkowodne i skorupiaki (zawodowo)
J02 Zanieczyszczenie o źródłach mieszanych wód morskich (morskie i przybrzeżne)

Opracował: Tomasz Kuczyński